

6. Бондар В. Все – правда. Листя летить проти вітру. Повість. – К.: Українська видавнича група, 1995. – 342 с.
7. Агеєва В. Пам'ять подвигу (Українська воєнна проза 60–80-х рр.) – К.: Наукова думка, 1989. – 272 с.
8. Брюгген В. Багаті небом і землею // Прапор. – 1963. – № 1. – С. 61.
9. Штонь Г. Становлення нової людини і літературний процес: із спостережень над українською радянською прозою 60-70-х рр. – К.: Наукова думка, 1978. – 118 с.
10. Черченко Н. Позитивний герой – вимога часу // Прапор. – 1983. – № 11. – С. 114-120.
11. Дяченко О. Воїни і літописці: українська радянська проза років Великої Вітчизняної війни. – К.: Рад. письменник, 1982. – 203 с.

УДК 821. 161

«ЛІТЕРАТУРА Й ІСТОРІЯ» – НАПРЯМОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Шевченко В.Ф., д. філол. н., професор

Запорізький національний університет

У статті висвітлені результати наукових досліджень у межах наукового напрямку «Література й історія» у Запорізькому національному університеті. Охарактеризовані наукові пошуки й здобутки в зіставленні історичних художніх творів з історіографічними працями, у розкритті традицій і новаторства трансформації історичних реалій у художній версії, жанрово-стильових особливостей авторських текстів.

Ключові слова: історичні твори, жанри, історичні реалії, художня інтерпретація, вимисел, домисел, авторська версія.

Шевченко В.Ф. «ЛИТЕРАТУРА И ИСТОРИЯ» - НАПРАВЛЕНИЕ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье освещены результаты научных исследований в русле научного направления «Литература и история» в Запорожском национальном университете. Охарактеризованы научные поиски и достижения в сопоставлении исторических художественных произведений с историографическими работами, в раскрытии традиций и новаторства трансформации исторических реалий в художественные версии, жанрово-стилевых особенностей авторских текстов.

Ключевые слова: исторические произведения, жанры, исторические реалии, художественная интерпретация, вымысел, домисел, авторская версия.

Shevchenko V. F. "LITERATURE AND HISTORY" AS A DIRECTION OF SCIENTIFIC OF RESEARCH / Zaporizhzhya national university. Ukraine.

The article deals with the results of the scientific investigation of the philological direction "Literature and history" in Zaporizhzhya national university. Scientific researches and achievements are described in comparison of works of historical fiction and historiographic works, the problem of tradition and innovation in transformation of historic realities into fictional versions, genre and stylistic peculiarities of texts are analyzed.

Key words: historic works, genres, historic realities, interpretation, fiction, author version

У сучасному суспільстві особливо актуальною є проблема духовного відродження, яке неможливе без опертя на досвід минулих поколінь, без формування і функціонування історичної пам'яті народу. Одними з найпродуктивніших генераторів її передавання є історичні художні твори як еволюційно-мистецька система, яка має давні традиції, значні творчі здобутки, розмаїтий жанровий масив, але ще не дістала належної уваги дослідників.

Науковий напрям «Література й історія», що включений до комплексного плану науково-дослідних робіт Запорізького національного університету, є апробованою системою взаємозв'язків пошукової діяльності й викладання у контексті зближення двох гуманітарних дисциплін.

Зіставлення історичних художніх творів з історіографічними працями розширює й збагачує світоглядний комплекс, зокрема знання про минувшину, погляди на історію, її дослідження та вивчення, на шляхи і

засоби використання історичного матеріалу в художній творчості й навпаки – художніх текстів у джерелознавчому й людинознавчому аспектах історичного процесу.

Історична тема – своєрідний художній феномен у розвитку української літератури XIX – XX ст. Вона посіла важливе місце в творчості багатьох письменників і користувалася особливою популярністю серед романтиків і реалістів, натуралістів і модерністів, оскільки, навіть модифікуючись, не змінювала своїх основних завдань об'єднати будь-яку спільноту певним набором світопоглядних, духовно-комунікативних, моральних, поведінкових норм, чий інтерпретаційні коди в певний історичний час залишаються практично незмінними.

Осмислюючи феномен історичної пам'яті в контексті сучасної світової культури та літератури, розглядаючи його як результат розвитку людства, маємо достатньо підстав вважати, що покликаним ним до життя художні твори беруть дієву участь у процесах накопичення, зберігання, передачі буттєвої інформації та цивілізаційного досвіду сучасним і майбутнім поколінням. Окрім того, література має унікальну можливість відтворювати колективні настрої та інтегрувати свідомість соціуму, нації в світоглядні процеси суб'єкта, впливати на соціокультурний потенціал суспільства в цілому.

В історичних творах різних літературних родів і жанрів українські письменники намагалися не тільки об'єктивно інтерпретувати минуле в емоційних картинах, дотримуватись історичної правди, а й формувати в читача чітку громадянську позицію, патріотизм, високу мораль. Хоч ця література й має давню традицію, широкий попит і заслужену шану, однак вона не уникла ідеологічного регламентування, політичного тиску. Протягом довгого часу сюжети з нашої минувшини були чи не єдиною можливістю української нації заявити про себе, донести своє розуміння історичних реалій цивілізованого світу.

І все ж історичні белетристи змушені були зображувати лише ті події, лише тих діячів минулого, які були зорієнтовані на Росію або на боротьбу з турецько-татарськими завойовниками чи польською шляхтою. У висвітленні, художньому моделюванні двох провідних тем – Київська Русь і Хмельниччина – домінували міфологізація подій та фактів, кон'юнктурність, щасливі розв'язки складних проблем. Такі періоди історії України, як Руїна, ліквідація Запорозької Січі, закріпачення українців, або залишались поза увагою письменників, або трактувалися вельми тенденційно.

Як показує досвід керівництва науковим напрямком “Література й історія”, написанням дисертацій, магістерських і бакалаврських робіт, щоб аспіранти і студенти оволоділи тими чи іншими історіософськими й історико-літературними знаннями, інформаційні й аналітичні, а також художні відомості повинні перестати бути “зовнішніми” для особистості, повинні пройти через особистісний мікродіалог, само- рефлексію. Як зазначав М. Бахтін, “справжня сутність тексту завжди розвивається на межі двох відомостей, двох суб'єктів. Стенограма гуманітарного мислення – це завжди стенограма діалогу особливого виду: складні взаємовідносини тексту (предмет вивчення та роздумів) і створення контексту (який запитує, сперечається, заперечує тощо)... Це зустріч двох текстів – готового та створеного реагуючого тексту, отже, зустріч двох суб'єктів, або авторів” [1, 285].

Виконавці робіт наукового напрямку “Література й історія” виявили, що у зв'язку з процесами національного відродження переживають піднесення історична проза, поезія і драматургія останніх десятиліть. Видані праці українських учених, які донедавна перебували під забороною або в забутті: В. Антоновича, О. Апанович, М. Аркаса, Д. Багалія, М. Грушевського, Я. Дашкевича, Д. Дорошенка, М. Костомарова, І. Крип'якевича, В. Липинського, О. Оглоблина, Н. Полонської-Василенко, Д. Яворницького. Оpubліковані матеріали про колишніх “ворогів” чи замовчуваних діячів: І. Мазепу, І. Виговського, П. Калнишевського, К. Розумовського, І. Сірка. Відповідно письменники М. Вінграновський, П. Загребельний, Р. Іваничук, Р. Іванченко, Г. Колісник, І. Корбач, Л. Костенко, В. Кулаковський, О. Лупій, В. Малик, Д. Міщенко, Ю. Мушкетик, Р. Федорів, Ю. Хорунжий, Вал. Шевчук та ін., враховуючи найновіші досягнення історіографії, істотно розширюють тематично-проблемний спектр, художньо інтерпретуючи події, моделюючи постаті, з яких тільки тепер знято ідеологічне табу.

Історіософське мислення письменниці Раїси Іванченко, специфічні риси її художнього світу, жанрово-стильовий синкретизм тетралогії про давню Русь – романів “Гнів Перуна”, “Золоті стремена”, “Зрада, або Як стати володарем”, “Отрута для княгині”, зображально-виражальні засоби і прийоми проаналізовані в дисертації В. Ніколаєнко, що стала першим монографічним дослідженням історичної епопеї про створення, ранній період історії Країни Руси, її розвиток, “золотий вік” і занепад.

Дослідниця зіставила історичні відомості й авторські версії образу князя Олега в романі “Зрада, або Як стати володарем”, охарактеризувала інтерпретацію проблем “людина і влада” в романах “Отрута для княгині”, “Золоті стремена”, в яких Р. Іванченко вибудувала оригінальну модель образу княгині Ольги – жінки, матері, володарки, християнки, показуючи не лише її досягнення, а й помилки; визначила, що модель образу князя Данила Галицького оперта на міцну історичну основу, сюжетні вузли роману, особливо ті, що відображають державну діяльність, базуються на історичних фактах, головним джерелом

яких став “Галицько-Волинський літопис”. Авторка дисертації висвітлила особливості художнього дослідження в романі “Гнів Перуна” життєвого шляху Нестора не лише як літописця та історика, а перш за все як філософа, українського інтелектуала на тлі епохи, з урахуванням задуму й процесу його втілення в “Повісті временних літ”.

В. Ніколаєнко виявила, що в тетралогії Р. Іванченко серед багатства світоглядних систем “превалює одна, яка і є фундаментальною в концепції кожного твору: в “Зраді, або Як стати володарем” – це пробудження в народі людської і національної гідності; в “Отруті для княгині” – необхідність самоусвідомлення свого місця в житті народу; в “Гніві Перуна” – інтерпретація народної пам’яті; в “Золотих стременах” – національної гідності” [2, 9].

Досить унікальне явище в українській історичній романістиці – трилогію Дмитра Міщенка “Синьоока Тивер”, “Лихі літа ойкумени”, “Розплата”, що відображає ранній період вітчизняної історії (VI – VII ст. н.е.), досліджено в дисертації І. Домалеги (науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. Стадніченко). У ній розглянуті параметри інтерпретації суспільних взаємин, сутності тогочасного вірування – язичництва, спрямовані на відродження історичної пам’яті у свідомості сучасників, яку з ідеологічних міркувань було обмежено обізнаністю з історією Київської Русі. Проаналізовано відтворення в художній формі філософії буття наших пращурів через розкриття їхніх поглядів на природу, на розуміння будови всесвіту, місця людини в ньому, показано зв’язок нинішніх моральних чинників українського народу з моральними засадами населення України в VI – VII ст. н.е. і тим самим переконати читача в глибині коріння нашої ментальності, якій притаманні доброта, справедливість, шанобливість, гуманність. Висвітлена акцентуація Д. Міщенка на тому, що закони можуть змінюватися залежно від політичних ситуацій і рівня розвитку етносу, а покони, тобто народні звичаї, обряди, прикмети, здатні пережити століття. Доведено, що провідні ідеї трилогії – відродити зв’язок сучасної моралі з прадавньою, схилити читача до думки про глибину витоків нашого світобачення й світорозуміння, що письменникові довелося чимало домислити, щоб художньо змодельовати особливості розвитку типових та індивідуальних рис представників слов’янського, візантійського й аварського народів [3].

Проблема людини та історії, складні взаємини індивідуума та суспільства, пошук людиною свого місця в світі є сьогодні однією з найважливіших і, закономірно, центральною у багатьох творах літератури ХХ століття, зокрема історичної прози. Якщо перед історичною наукою постала необхідність нової інтерпретації історичних подій і постатей, їх драматичних протиріч, то твори на історичну тему мають своє специфічне завдання – формувати національну свідомість, розкривати і примножувати історичний духовний досвід людства, передавати моральні уроки майбутнім поколінням.

Осмислюючи історичну прозу Ю. Мушкетика, авторка дисертації Н. Горбач з’ясувала, що повісті “Семен Палій”, “Смерть Сократа”, “Суд над Сенекою”, “Жовтий цвіт кульбаби”, романи “Гайдамаки”, “Яса”, “Гетьманський скарб”, “На брата брат”, “Прийдімо, вклонімося...”, “Погоня” – художній доробок неординарний і складний. Апелюючи до документальних свідчень, залучаючи апікативний матеріал, приймаючи певні версії подій, розвиваючи їх, допускаючи хронологічні зміщення окремих із них, домислюючи деталі численних батальних і побутових епізодів, письменник збагачує, естетизує історичну конкретику сьогоднішнім її розумінням і художнім моделюванням. Визначено, що “історична проза Ю. Мушкетика стала вагомим прикладом того, як художня література, звертаючись до минулих і, здавалося б, осмислених у науковому плані часів та епох, вносить у них актуальний зміст, функціонально перетворюючи події історії в акт сучасності, наголошуючи на повчальності історичного досвіду” [4, 17].

Аналіз історичних творів, починаючи від козацьких літописів до найновіших книг початку ХХІ ст., переконливо доводить, що почесне місце в літературі посіла тема козаччини. Кандидатські дисертації Т. Сагайдак, К. Пирогової, понад 30 дипломних робіт містять аналіз художньої інтерпретації козацької доби та її провідних діячів у різних родових і жанрових групах і стильових площинах, її еволюції від романтичного зображення (Т. Шевченко, Є Гребінка, Д. Мордовець, М. Старицький, Б. Грінченко, А. Кащенко) до реалістичного (М. Костомаров, І. Нечуй-Левицький, І. Франко).

Системно розглядаючи історичну поезію другої половини ХІХ – початку ХХ ст., К. Пирогова в дисертації конкретизувала виявлення співвідношень художніх версій та історичних реалій козаччини в творах С. Воробкевича, М. Кононенка, В. Масляка, Г. Чупринки, Я. Щоголева, осмислила роль суб’єкта в поетичних текстах І. Манжури, С. Руданського, М. Старицького, І. Франка, визначила специфіку моделювання концептів козацтва та їх складників у тканині текстів П. Куліша, С. Руданського, І. Франка, Ю. Федьковича, їхню поліфункціональність. Зіставлено особливості змалювання образу козацтва з творами російської та польської літератур, визначені його типологічні ідейно-художні аспекти, виражальні засоби, образні мікросистеми.

Залишалась маловивченою історична романістика першої половини ХХ ст. про козацтво. Актуальність її дослідження в дисертації Т. Сагайдак також полягає у потребі переоцінки творів, у необхідності впровадження в активний літературознавчий обіг тих романів, які через ідеологічні причини не

розглядалися, які дають можливість якнайточніше зрозуміти роль соціальних і духовних надбань наших пращурів.

Виявлено, що написаним у різних політичних умовах у радянській Україні, в Західній Україні та діаспорі різними авторами романам властиві свої семантичні координати, структури текстів. У розглянутих історичних романах виділені основні історико-художні пласти: національно-визвольне повстання 1591 – 1596 рр. на чолі з К. Косинським і С. Наливайком, боротьба за соціальне і національне визволення під орудою П. Конашевича-Сагайдачного в першій половині XVII ст., період боротьби українського народу проти соціального та національного гніту польської шляхти під керівництвом І. Богуна, Визвольна війна українського народу середини XVII ст. на чолі з Б. Хмельницьким, об'єднання Правобережної України наприкінці XVII – на початку XVIII ст. під орудою С. Палія, українська Визвольна війна на початку XVIII ст. під проводом гетьмана І. Мазепи, Коліївщина – друга половина XVIII ст. Твори, що “накладаються” на один матеріал, мають багато схожого, подібного й багато відмінного, своєрідного. Якщо на вибір тем і мотивів, художнє їх трактування в радянській Україні впливали політичний диктат, “соціальне замовлення”, ідеологічні уподобання компартійного керівництва, кон'юнктурні орієнтації, то в Західній Україні, у діаспорі на протигагу соціологічно-класовим цінностям, утвердженням радянською літературою, ставилися національні критерії як чинник збереження власної спільної ідентичності; письменники мали можливість і намагалися з художньою об'єктивністю реконструювати козацьку добу, представити її людей згідно з документами або згідно із законами дослідницької ймовірності.

Доведено, що сукупність типологічно споріднених, домінантних і супутних чи варіативних жанрових рис реалізована в модифікації історико-соціального роману, до якої Т. Сагайдак віднесла твори “Богун” О. Соколовського, “Людолови” З. Тулуб, “Запорожці” П. Панча, “Наливайко” І. Ле, “Сагайдачний” А. Чайковського, “Великий гетьман” Ф. Дудка. Новаторські ознаки історико-психологічного роману виявлені в “Жовтих Водах” М. Голубця. Художню своєрідність і ознаки традиційної модифікації роману-хроніки висвітлено у “Фастові” В. Чередниченко. Визначено, що нові риси й засоби в жанровий канон історико-пригодницького роману внесли твори С. Черкасенка “Пригоди молодого лицаря”, Ю. Липи “Козаки в Московії”, Ю. Косача “Рубікон Хмельницького”. Встановлено, що епічну традицію української історичної прози XIX ст. збагачено в історіософській пенталогії Б. Лепкого “Мазепа” завдяки відтворенню основних реалій історичного стану України початку XVIII ст., майстерному вмінню на прикладі конкретних епізодів розкрити певні історичні особливості вічних проблем добра і зла, війни і миру, влади та підлеглих, міждержавних відносин, поглибити соціальну й етнографічну інформативність жанрової модифікації завдяки перенесенням головних персонажів до різних топосів – до Києва, в Батурин, на Полтавщину, за Десну. Висвітлені у чисельних роздумах і діалогах персонажів, у концептуальному компонованні картин і ситуацій переходу письменника до певних історіософських узагальнень про сутність влади, імперської політики Петра I, про національні особливості України й Росії [5].

Автор цієї статті в докторській дисертації “Українська історична поема XIX – початку XX ст. Концепція історизму, жанрова специфіка, шляхи розвитку” проаналізував основні суспільні та художньо-естетичні мотиви, умови розвитку, поетапні варіації та найзагальніші закономірності процесу еволюції, збагачення і оновлення жанрових видозмін українських історичних поем Є. Гребінки, П. Морачевського, Я. Кухаренка, М. Шашкевича, А. Могильницького, Т. Шевченка, Д. Мордовця, С. Руданського, Є. Згарського, Ю. Федьковича, П. Куліша, С. Воробкевича, М. Чернявського, Я. Щоголева, Олени Пчілки, В. Масляка, Б. Грінченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Старицького, М. Вороного. Дисертант простежив взаємозв'язки інтенсифікації літературного процесу і форм художньої умовності, епічності й психологізму, мікро- і макроелементів поем, індивідуалізації й типізації персонажів, їх внутрішнього світу і авторських відступів-рефлексій, виявив тенденції персоніфікації ідей, використання символічних і метафоричних образотворчих засобів, поглиблення художнього синкретизму, урізноманітнення асоціацій. У процесі висвітлення поемної спадщини українських письменників по-новому розкрито її зв'язки з історичною пам'яттю, національною свідомістю, визвольним рухом і державотворчими устремліннями українського народу [6].

Вивчення жанрової специфіки історичних художніх творів, їхніх класифікаційних аспектів, особливостей інтеграції та диференціації внутріжанрових змін, виявлення їх складної динаміки зводилися українськими літературознавцями в основному до характеристики історичних романів. Запорізькі науковці зробили значний внесок у розширення досліджень жанрового діапазону творів.

Відсутністю в українському літературознавстві комплексного (на різних структурних рівнях) аналізу жанрово-стильових особливостей історичної повісті XIX – початку XX ст., змінами в осмисленні сфальсифікованих або замовчуваних фактів історії України, специфіки літературного процесу була зумовлена актуальність дисертації К. Ганюкової. У ній систематизовані аспекти повчальності художніх текстів як втілень морально-етичного досвіду історії вітчизняного державотворення, встановлена єдність історичного повістярства в його еволюції від класицистичної до преромантичної прози, проміжної жанрово-стильової приналежності до якісних, довершених зразків історичної повісті, її різновидів і

модифікацій. “У дисертації згруповані за жанровими ознаками та хронологією і послідовно проаналізовані повісті О. Сомова, Г. Квітки-Основ'яненка, Є. Гребінки, М. Костомарова, Марка Вовчка, О. Стороженка, Д. Мордовця, І. Франка, М. Старицького, О. Левицького, О. Маковея, А. Чайковського, А. Кашенка, В. Будзиновського, Ю. Опільського, К. Гриневичевої, О. Назарука, Г. Хоткевича” [7, 17].

У дисертації В. Разживіна визначено, що історична повість 20 – 30-х років ХХ ст. знаходилася в стані активного розвитку, який проявився у кількісному зростанні творів, розширенні тематики, освоєнні нових географічних просторів. Об'єктом дослідження стала сукупність – понад 40 повістей 20 авторів, зокрема твори Г. Бабенка “В тумані минулого”, “Шляхом бурхливим”, В. Бірчака “Проти закону”, С. Божка “Над колискою Запоріжжя”, В. Будзиновського “Гримить”, “Осаул Підкови”, “Під одну булаву”, “Пригоди запорізьких скитальців”, М. Горбаня “Козак і воєвода”, В. Гренджі – Донського “Петро Петрович”, К. Гриневичевої “Шоломи в сонці”, “Шестикрилець”, Ф. Дудка “Стрибожа внука”, Я. Качури “Іван Богун”, Н. Королеви “Сон тіні”, І. Крип'якевича “Під прапори Хмельницького”, “Спільними силами, - або ж План майстра Дмитра”, Б. Лепкого “Вадим”, “Каяла”, “Кругіж”, “Орли”, “Сотниківна”, А. Лотоцького “Кужіль і меч”, “Лицар в чорнім оксамиті”, О. Назарука “Роксоляна”, Ю. Опільського “Вовкулака”, “Золотий лев”, “Ідоли падають”, “Іду на вас”, “Танечниця з Пібасту”, С. Ордівського “Багряний хрест”, Г. Смольського “Олекса Довбуш”, Л. Старицької-Черняхівської “Діамантовий перстень”, В. Таля “Незвичайні пригоди бурсаків”, І. Филипчака “Будівничий держави”, “Дмитро Детько”, “Іванко Берладник”, “Княгиня Романова”, А. Чайковського “Козацька помста”, “На уходах”, “Сонце заходить”, “Богданко”, “Полковник Михайло Кричевський”, “Перед зривом” [8, 2-3]. Цей перелік назв зроблено з метою інформування майбутніх дослідників.

Оперативні можливості художнього пізнання й відображення репрезентує стан розвитку історичної малої прози, даючи уявлення про розмаїття її форм, засобів і прийомів.

Дисертація І. Бабенко про жанрову диференціацію і поетику українського історичного оповідання ХІХ – початку ХХ ст. розвинула й поглибила різноаспектне вивчення співвідношень історичної достовірності та художнього вимислу, жанрової диференціації, поетики і типології художніх текстів з урахуванням авторських світоглядних і естетичних позицій. Об'єктом дослідження стали твори, що увійшли до збірника в чотирьох книгах “Дерево пам'яті” (- К.: Веселка, 1990-1994), до журналів і альманахів “Основа”, “Зоря”, “Степ”, “Літературно-науковий вісник”, історіографічні праці, мемуари, маловідомі й малодоступні раніше архівні матеріали. Були “виділені й охарактеризовані три типи жанрових різновидів – історико-романтичний, історико-реалістичний, історико-синтетичний і сім основних жанрових модифікацій, проведено аналіз різних текстових структур, сюжетно-композиційних побудов, конструкцій наративів, конфліктів, координат конкретики й умовності, варіацій образності, а також багатства лексичних засобів” [9, 19-20].

У дисертації М. Богданової досліджені жанрово-стильові особливості історичної малої прози ХХ ст. До наукового обігу введено досі не опрацьований історико-літературний матеріал, який заповнює певні прогалини в історії жанрів, твори Ю. Косача, Н. Королеви, М. Лазорського, з яких знято ідеологічне табу. Збагачено уявлення про еволюційні процеси, типологічні тенденції та рівень художньої цінності “малих форм історичної прози: біографічного і документально-белетристичного оповідань, історичної легенди, історичної новели, історичної притчі” [10, 16].

Еволюцію українського історичного роману 90-х років ХХ ст. простежено в дисертації О. Проценко. Уперше системно проаналізовано романи М. Вінграновського «Северин Наливайко», П. Загребельного «Тисячолітній Миколай», Р. Іваничука «Орда», “Рев оленів нарозвидні”, Р. Іванченко “Отрута для княгині”, О. Лупія “Падіння давньої столиці”, В. Малика “Горить свіча”, “Чумацький шлях”, Д. Міщенко “Бунтівний князь”, О. Пахучого “Тиміш Хмельницький, син Богдана”, “Юрась Хмельниченко”, Р. Федоріва “Срусалим на горах”, “Чудо святого Георгія о Зміє” та ін., визначено здобутки, втрати і перспективи пошуків нового художнього синтезу [11].

Дослідженню провідної тенденції сучасної історичної прози, зокрема поєднанню притчі з історичними жанрами на прикладі творів Вал. Шевчука, присвячена дисертація Г. Полякової. Вона висвітлює прагнення письменника не лише наголосити на конкретно-історичній зумовленості характеру персонажа, а й віднайти в ньому те, що притаманне людям в усі часи, а не тільки властиве певній епосі. І визначає, що превалювання у творчій манері письменника асоціативно-метафоричного способу відтворення достовірних людей та змалювання справжніх осіб сприяло моделюванню історичної конкретики за допомогою аллюзій та метафор, інакомовлень і недомовок, натяків, алегорій та символів у романах “На полі смиренному”, “Око прірви”, “Срібне молоко”, “Темна музика сосен”, “Тіні зникли”, “Три листки за вікном”, у повістях “Дерево пам'яті”, “Мор”, “Птахи з невидимого острова”, “Початок жаху”, “Сповідь”, “У пашу дракона”, у деяких оповіданнях [12].

І досвідчені, і молоді науковці переконалися, що майстри слова потребують розуміння не тільки у виявленні рівня й точності відбиття минулого в їхніх творах, а і з'ясування їхнього сприяння плину та сенсу історії, що лівова частка письменницької історіософії залишилася нез'ясованою й досі та потребує нових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – 2-е изд. – М.: Искусство, 1986. – 444 с.
2. Ніколаєнко В. М. Історичні романи Раїси Іванченко про давню Русь. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2002. – 19 с.
3. Домалега І. М. Жанрово-стильові особливості історичних романів Д. Міщенка про добу VI – VII ст. н.е. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Кіровоградський держ. ун-т. ім. В. Винниченка – Кіровоград, 2007. – 19 с.
4. Горбач Н. В. Історична проза Юрія Мушкетика. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2002. – 19 с.
5. Сагайдак Т. О. Художня інтерпретація козацтва в українських історичних романах першої половини XX ст.. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2008. – 20 с.
6. Шевченко В. Ф. Українська історична поема XIX – початку XX століть. Концепція історизму, жанрова специфіка, шляхи розвитку. Дисертація доктора філолог. наук: 10.01.01. – українська література. – К.: 1997. – 354 с.
7. Ганюкова К. О. Еволюція історичної повісті в українській літературі XIX – початку XX ст.. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Дніпропетровський націон. ун-т. – Дніпропетровськ, 2003. – 19 с.
8. Разживін В. М. Жанрово-стильові особливості української історичної повісті 20-30-х років XX ст.. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Дніпропетровський націон. ун-т. – Дніпропетровськ, 2008. – 20 с.
9. Бабенко І. Д. Жанрова диференціація і поетика українського історичного оповідання XIX – початку XX ст.. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Дніпропетровський націон. ун-т. – Дніпропетровськ, 2005. – 20 с.
10. Богданова М. М. Жанрово-стильові особливості української історичної малої прози XX ст. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2007. – 18 с.
11. Проценко О. А. Еволюція українського історичного роману 90-х років XX ст.. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2001. – 19 с.
12. Полякова Г. О. Притча та притчевість в історичній прозі Валерія Шевчука. Автореферат дис. канд. філолог. наук: 10.01.01 – українська література. Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2005. – 20 с.

УДК: 811. 111 ' 42 ' 221. 5

ТЕЛЕОЛОГІЧНО ОБУМОВЛЕНА СЕМІОТИЗАЦІЯ ДІЙСНОСТІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЦІЛЬНОСТІ УНІВЕРСУМУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ)

Шевченко О.І., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті обґрунтовуються теоретичні засади дослідження телеологічно обумовлених складових смислу сучасного англомовного публіцистичного дискурсу.

Ключові слова: телеологія, мотив, дискурс, текст, інтенція, смисл, семіозис, дійсність, універсум.

Шевченко А.И. ТЕЛЕОЛОГИЧНО ОБУСЛОВЛЕННАЯ СЕМИОТИЗАЦИЯ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ КАК ОТРАЖЕНИЕ ЦЕЛЬНОСТИ УНИВЕРСУМА (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛОЯЗЫЧНОГО ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА) / Запорожский национальный университет, Украина

В статье рассматриваются теоретические основы исследования телеологично обусловленных компонентов смысла современного англоязычного публицистического дискурса.

Ключевые слова: телеология, мотив, дискурс, текст, интенция, смысл, семиозис, действительность, универсум.